

„Hazamegyek a falumba...”

MÉLYKÚTI BÚCSÚ VÖRÖS LÁSZLÓTÓL

Nagy költőbálványa, Ady Endre szavaival mondva: „*kevesek az igaz igazok*”. E kevesek közül való, akit ma itt a szülőföldnek visszaadunk. Mert barátunk igaz ember volt a szó minden értelmében. Szilárdan volt becsületes, a naivitásig volt jóhiszemű, hamisságon, ártó szándékú fondorkodáson őt soha senki nem érte.

Esztenedeje sincs, hogy 70. születésnapján köszöntöttük Szegeden. Főlemlegettük a mélykúti gyermekkort, a lázas ifjúság küzdelmes, ám boldog éveit. Elmondtuk akkor is, hogy a tehetséges ifjú sokfelé indulhatott volna az életben. Lehetett volna természettudós, filozófus, még költő is, hiszen ügyesen verselt. Maga vallotta, hogy éppen a mind jobban megismert és imádott nagyok, elsősorban Petőfi és Ady óriási életművének hatalmas árnyéka borította a versírásra elévont papírt, a nagyság fölismerése bénította a tollát, s halasi érettségiző diákként már döntött: nem akar közepes költő lenni, inkább lesz a magyar irodalom tudós szolgáloja. S lett végül, bár nem szokványos, jól kövezett úton érte el célját. A kor, amelyben az osztályharc az elmebajig fokozódott, évekig nem engedte egyetemre, kétéves embernőző katonai szolgálatra azonban megbízhatónak ítélte. Amikor jócskán megkésve a tudományok csarnokába léphetett, bizonyította nem mindennapi tehetségét. Egyetemi oktató lett, tanítva immár verstant és irodalomtörténetet. Szerinte a hazában tanárok százai mondhatják el, hogy vele barangolták be Madách világát Egyiptomtól a falanszterig, ő nyitotta rá a szemüket Ady, Juhász Gyula, József Attila, Illyés verseinek szépségére.

Ady volt az imádott példa, emberséget, magyarságot tőle tanult, életreceptet azonban József Attilától kapott. A „*Dolgozni csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen*” gyönyörű parancsát kevesen követték olyan híven, mint ő. Személyes kapcsolatunk harmincnégy éve kezdődött. Ennek közel a felét szoros együttműködésben, közös munkálkodásban töltöttük. Kapkodni soha nem láttam, de egyetlen vállalását el nem mulasztotta, határidőt el nem késett. Élete legizgalmasabb fejezete kezdődött, amikor több évi rovatvezetés után a *Tiszatáj* főszerkesztőjévé nevezték ki. A köznapinak vélt feladatból hamarosan hősi küzdelem lett. A „szigorúan ellenőrzött mondatok” évadján becsületes folyóiratot szerkeszteni csak nagy bátorsággal, de körültekintő óvatossággal lehetett. Csendes, ám elszánt szabadságharcot vívtunk az olykor arctalan, olykor fölismerhetően fenyegető, egyszer brutális, máskor ördögien ravaszkodó ellenféllel. Az élő

magyar irodalom jogáért küzdöttünk: tágítani a kimondhatóság határait – egészen a szabadságig. Belebuktunk természetesen. Ekkor is Adyt idézte párásodó szemmel: „Csak másért a másét / Sohasem akartam, / Csupán a viharért / Nem jártam viharban. / Becsületes szívem/ Becsületes jussát / Kerestem a harcban.”

Az újraindulás lelkes munkájában még részt vett, hamarosan reátörtek azonban súlyos betegségek. Egyikből kilábalva várta fenyegetően a következő. Műtétek, szenvedések, kórházjárások közben is dolgozott. Megírta fontos könyvét azokról az esztendőkről, amelyek élete legsűrűbb évtizedét adták. Nagy szorgalommal fogott erdélyi költőbarátunk, Kányádi Sándor monográfiájának írásához. Ezt már nem fejezhette be. Az asztalán maradt fehér lapok is gyászolják.

Alig egy hónapja még megengedte a sors, hogy együtt ülünk jóízűt beszélgetve a darázsdöngés teraszon. Bajról, betegségről szót sem ejtettünk. Sorjáztak azonban az emlékek. Közlebbiek és távoliak. Ami feltűnt: mind többet kanyarodott vissza ide, a gyermekkor színhelyére, ahol most utolsó útjára kísérik. Ha lát bennünket valahonnan fentről, bizonyosan bólint: igen, ide akartam hazatérni. Mindig örömmel mesélte, milyen előadásokat tartott a könyvtárban, s mely verseket szavalta hozzá szeretett földije, Tegzes Miklós. Több szálon bomló világunkban ritka példa falu és gyermekének ilyen egymásra találása.

Nem áll többé a pódiumra, de könyvei, tanulmányai felüthetők a könyvtárban, ő maga pedig itt várja az emlékőrzőket a szorgalmas kovácsmester édesapa és a szelíd édesanya közelében.

Lacikám! Amikor a bajtársak és barátok nevében elbúcsúzom tőled, helyetted is köszönetet mondok „félszárnyadnak”, Nellikének, aki röplésedet életen át segítette, az utolsó években pedig emberfeletti küzdelmet vívott érted. Már-már a lehetetlent kísértette, hogy minél tovább velünk maradhass. Köszönet érte, hogy eddig is sikerült.

Az imént kezdett Ady-idézet folytatásával végzem: „Most már megállhatok: / Már-már minden emlék, / De ha mégis, ha újra, / Ha százszor születnék: / A jussáért küzdő / Lantos és parittyás, / Csak ugyanaz lennék.”

Barátunk, testvérünk! Legyen békés nyugovásod, Isten veled!

(Elhangzott a mélykúti temetőben 2005. október 8-án.)

Annus József